

2008. május

Jelenségnaptár

NOLDFÁZISOK		
Május 5.	12:18 UT	újhold
Május 12.	03:47 UT	első negyed
Május 20.	02:11 UT	telehold
Május 28.	02:57 UT	utolsó negyed

MIRA-MAXIMUMOK			
	Csillag	Max (m)	Térkép
4.	Y Dra	9,2	
6.	T UMa	7,7	VA 11
6.	V Oph	7,5	VA 8
8.	RS Vir	8,1	
10.	V Lyr	9,7	
11.	X Hya	8,4	
12.	S Leo	10,1	
13.	X Gem	8,2	
15.	Z Vir	10,4	
18.	Z Peg	8,4	VA 3
18.	W Aql	8,3	
21.	U LMi	10,8	
24.	R Vir	6,9	VA 11
24.	RS UMa	9,0	VA 11
24.	S Del	8,8	VA 11
24.	R Vul	8,1	VA 4
24.	S Aqr	8,3	
28.	SS Her	9,2	VA 5
30.	RR Sco	5,9	
31.	RT Her	9,4	

A holdgök láthatósága

Merkúr: Egész hónapban látható este a nyugati ég alján, megfigyelésre igen kedvező helyzetben. Ez lesz ideai legkedvezőbb láthatósága a kora esti éghorlón, 14 ón van legnagyobb keleti kitérésben, 21° 8' távolságra látszik a Naptól. A hónap közepén még két, a végén már csak háromnegyed órával nyugszik a Nap után.

Vénusz: A Nap közelsége miatt nem figyelhető meg. Fényessége -3,9^m, átmérője 9,5" (átlag 0,98-ról 0,89-re nő).

Mars: Előretartó mozgást végez előbb a Gemini, majd a Cancer csillagképben. Az éjszaka első felében látszik, éjfélkor nyugszik, Fényessége 1,2^m-ről 1,4^m-ra, átmérője 5,8"-ról 5"-re csökken.

Jupiter: Kezdetben előretartó, majd hátráló mozgást végez a Sagittarius csillagképben. Éjfélkor kel, az éjszaka második felében feltűnően látszik a délkeleti ég alján. Fényessége -2,4^m, átmérője 43".

Szaturnusz: A hónap elején vált hátráló mozgásról előretartó mozgásra. Éjfél után nyugszik, az éjszaka első felében látható a Leo csillagképben. Fényessége 0,6^m, átmérője 18".

Uránusz: Kora hajnalban kel. A hajnali délkeleti ég alján közel a látóhatárhoz kereshető az Aquarius csillagképben.

Neptunusz: Hajnalban kereshető a Bak csillagképben. A hónap végén mozgása előretartóhól hátrálóra változik.

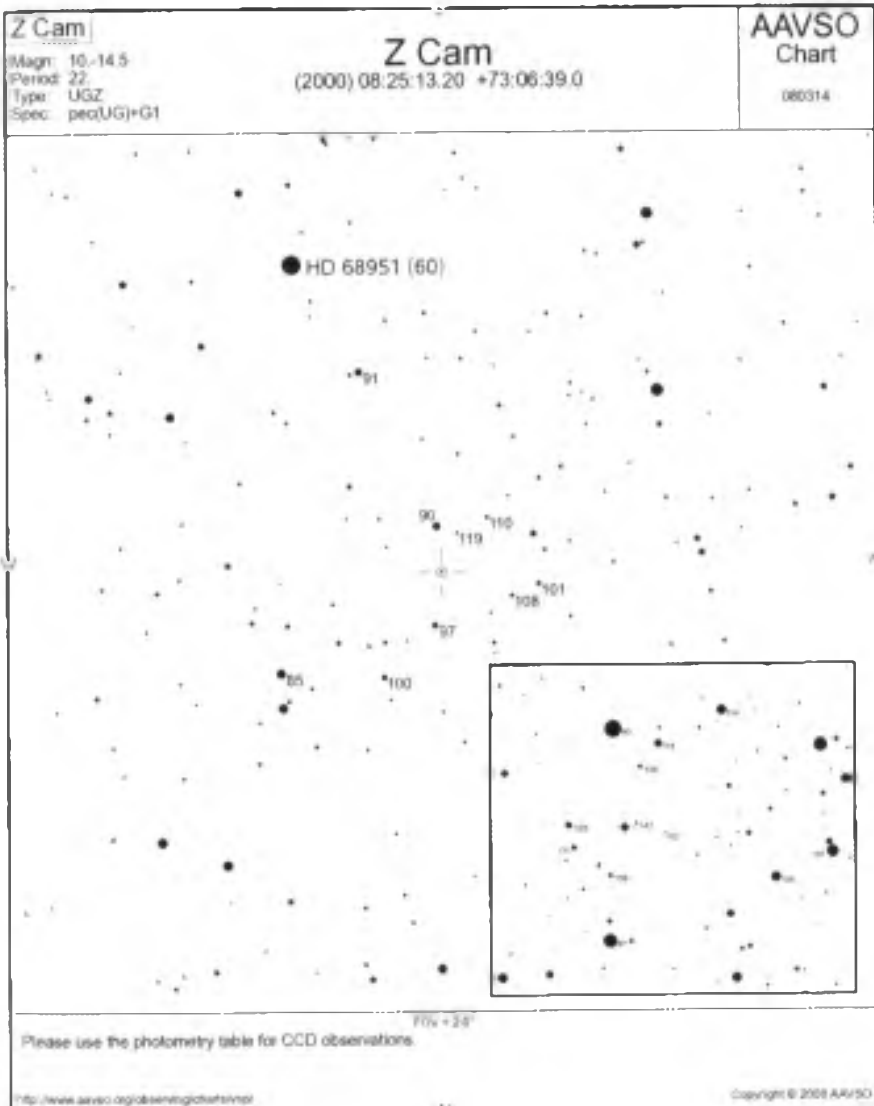
Kapcsolódó: 2.

A hónap változócsillaga: a Z. Camelopardalis

A törpenóvák Z. Cam altípusának (UGZ) névadó objektuma messze északon a Camelopardalishoz kereshető fel. Szűk egy fokkal északkeletre található a 6,0 magnitúdós vorró óriás HD 68951-től. Így lényegében teljesen azonos égi atlással felkereshető. Mint minden törpenóva, a Z. Cam is véletlenszerűen „ugráll” 14,5^m-s minimuma és 10,0^m-nál valamivel halványabb maximuma között. Két kitérés között átlagosan kb. 3 hét telik el, ám a Z. Cam ebből a szempontból nagyon különleges: időnként a csillag fényállandóságára angol szakki-fejezéssel *standstill*-be kerül, amikor jó egy magnitúdóval a névleges maximumfényesség alatt látszólag leállnak változásai, akár

hónapokra, évekre kiterjedően. Noha nem teljesen világos, hogy mi okozza a jelenséget, abban minden szakember egyetért, hogy a Z Cam típusú torpenóvákban a tömegátadás sebessége rendkívül erőteljesen változik, s egy adott kritikus tömegátadás mellett látszólag heáll az anyag áramlása a vörös törpe másod- és a fehér törpe főkomponens

között egy eléggé jelentős szinten – ilyenkor következnek be a fényállandósulások. A kilörrekhez hasonlóan a „beragadás” is előrejelezhetetlen, így a Z Cam tökéletes célpont minden derült éjszakán. Teljes fényváltozásának végigkövetéséhez 20 cm körüli műszer szükséges, ám kilöréseit kisebb távcsövekkel is észlelhetjük. (KsI)

Meteoros észlelési ajánlat

Május elején újhold lesz. Így kiváló sötét ég fogadhatja az Eta Aquaridák (ETA) megfigyelőt. A maximum május 5-én várható 18 UT környékén. A radiáns nem sokkal kelet a Nap előtt, így alig áll rendelkezésre 1-2 óra a zavartalan megfigyelésre. A raj a Halley-üstökös áramlatához tartozik, az Orionidák tavaszi párja. A rajtagok gyorsak, gyakran fényeseek, sok hagy közülük nyomot. A radiáns alacsony épi helyzete miatt hosszú fénycsíkot húznak, és emiatt a megfigyelők gyakran alulbecsülik a sebességét. Az 1984-2001 közötti megfigyelési adatok alapján a ZHR 30 körül alakul május 3-10 között. A maximum nagysága a Jupiter hatása miatt 12 éves időskálán változik. A következő magas aktivitás 2008-2010 között valószínű. Idén a ZHR akár a 70-et is elérheti! A radiáns helyi idő szerint reggel 8 órakor delel.

Az IMO újabb kis rajt vett fel megfigyelési listájára, mégpedig az Epsilon Lyridákat (ELY). A raj május 3-12 között aktív, maximuma május 8-án 18 UT körül lehetsé-

ges. A ZHR nagysága 3 körül várható. A C/1983 H1 IRAS-Araki-Alcock-üstökössel áll kapcsolatban. Régebben felmerült, hogy az üstökösnek lesz meteorraja, de az egymásnak ellentmondó kis számú észlelés nem bizonyította létezését. A videós észlelési technika fejlődésével sikerült kimutatni a rajtagokat. A radiáns az RA=290°, D=42° koordinátákon helyezkedik el a δ Cyg és az α Lyr között, a napi radiánsmozgás nem ismert. A radiáns egész éjszaka látható. A növekvő Hold éjjel előtt nyugszik, így ideálisak lesznek az észlelési viszonyok.

GyL

Mélyég-ajánlat

Májusban is tovább folytatódhat a tavaszi „galaxis-lúra”. Ezúttal a Melotte 111 körüli csillagvárosokat és a Virgo-halmaz elhanyagolt Messier-galaxisait kínáljuk megfigyelésre. Név szerint a következő objektumok várják a megfigyelőket: M61, M85, NGC 4274-4278, NGC 4494, NGC 4559, NGC 4565, NGC 4725. (spe)

